

ספרי המקרא נחלקים לשלשה חלקים גדולים: **תורה, נביאים, כתובים**, תנ"ך בראשי תיבות.

ספרי התורה הם חמישה וקרויים חמישה חומשי תורה. כל ספר מכונה על פי המילה הראשונה או אחת המילים הראשונות אשר בו: בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים. ספרים אלה דנים בתקופה שמבריאת העולם עד מות משה, ובחוקים שנתן משה לעם ישראל על פי מצוות ה'.

ספרי הנביאים נחלקים לנביאים ראשונים ונביאים אחרונים.

ספרי נביאים ראשונים הם ארבעה: יהושע, שופטים, שמואל (א, ב) מלכים (א, ב). הם מתארים את קורות בני ישראל ממות משה עד חורבן הבית הראשון ומאורעות שאירעו לישראל בשנים הראשונות שלאחר החורבן.

ספרי נביאים אחרונים הם ארבעה: ישעיה, ירמיה, יחזקאל, תרי עשר (שנים עשר בארמית). ספרי נביאים אחרונים כוללים בעיקר נאומי נביאים אל העם. בתוכם מצויים גם תיאורים מחיי הנביאים.

ספרי הכתובים הם אחד עשר: תהילים, משלי, איוב, שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר, דניאל עזרא (הכולל גם את נחמיה), דברי הימים (א, ב).

ספרי הכתובים מתייחסים לתקופות שונות עד ימי גלות בבל ותחילת ימי הבית השני, תפילות, פתגמים, דברי חכמה, שירים.

מספרם הכללי של ספרי המקרא הוא עשרים וארבעה.

בספר זה שירים פרי עטי המסכמים את נושאי הלימוד.

ספר יהושע

ספר יהושע הראשון בספרי הנביאים.

הספר מספר על מעשיהם ומאורעותיהם של בני ישראל לאחר מות משה עד מות יהושע, ובעיקר על כיבוש הארץ בהנהגתו של יהושע, על חלוקת הארץ בין השבטים ועל הברית שנכרתה בשכם בין ה' ובין בני ישראל על ידי יהושע.

הספר נקרא על שם גיבורו הראשי יהושע.

מבנה הספר: הספר מתחלק לשתי חטיבות עיקריות.

פרשת הכיבוש (פרקים א-יב).

פרשת החלוקה (פרקים יב-כב).

פרקי חתימה: צוואת יהושע, הברית בשכם (פרקים כג-כד).

סקירה כללית של קורות בני-ישראל עד כניסתם לארץ

גבולות הארץ נתחמו בתורה בבהירות בראשונה בברית בין הבתרים (בראשית טו). ה' אמר לאברם שהוא הביאו לכנען על מנת לתתה לו ולבניו אחריו למורשת עולם. הבטיח לו צאצאים רבים כמספר כוכבי השמים, ואמר לו שעל בניו נגזר לסבול סבל רב ארבע מאות שנה. הם יהיו גרים ונכריים בארץ לא להם, שם ישועבדו במשך מאות שנים, ורק אחר כך ידון ה' ויעניש את הגוי שיעביד אותם, אחרי כן יוציא אותם ברכוש גדול מאוד. הדבר היה שנים רבות אחרי מות אברהם. יוסף השתמש במשרתו הגבוהה במצרים, כדי להציל את משפחתו מרעב. יעקב ובניו התיישבו בארץ גושן. בני ישראל שירדו מצרימה פרו ורבו והיו לגוי גדול. ובינתיים קם מלך חדש שלא ידע את יוסף וגזר עליהם גזרות מתוך כוונה להמעיט את מספרם ולהחלישם, ה' שמע את צעקת בני ישראל והחליט להושיעם. הוא הנחית עשר מכות על מצרים. אחרי המכה האחרונה מכת הבכורות האיץ פרעה בבני ישראל לצאת ממצרים.

משה היה גואלם של ישראל ומנהיגם ביציאת מצרים, שליחותו הראשונה של משה הייתה לשחרר את עם העברים ממצרים ולהנהיגו במדבר. בגלל חטא המרגלים בקדש ברנע ה' גזר על העם לנדוד ארבעים שנה במדבר עד אשר ימותו כל הפקודים מן עשרים ומעלה. הוצאו מכלל העונש הלוויים אשר נפקדו מן חודש ומעלה (במד' ג טו), כלב בן יפונה, יהושע בן נון והנשים (במד' יד, כו-לח).

כמורי דרך שימשו לעם עמוד ענן ביום ועמוד אש בלילה. ה' סיפק צרכי עמו במדבר. המתיק להם מים מרים, הוציא מים מן הצור, הוריד לחם משמים-המן, והגיז להם את השלום. הנחילים ניצחון על עמלק שהתקיף את ישראל, והבטיח כי יימחה את זכרו מתחת השמים, כי הם היו האויב הראשון שנלחם בישראל חסר האונים לאחר שיצאו משעבוד מצרים. לכן נגזר דינם לכיליון גמור. נוסף לכך, היה עמלק העם הנודד במדבר האויב הגדול של בני היישוב העוסקים בעבודת האדמה. מעת לעת היה עולה על הארץ הנושבת וגזול את יבול האדמה, כנזכר פעמים אחדות בספר שופטים ו ג ובספר ש"א פרקים טו ל.

ה' בחר בעם ישראל כעם סגולה ובמעמד הר סיני קיבלו עליהם עשרת הדברות שהם היסוד לתורה כולה. לאחר ארבעים שנות נדודים הגיעו בני ישראל עד הירדן גבול ארץ ישראל מצד מזרח. משה מת על הר נבו ומנהיגם אחרי מותו היה יהושע בן נון.

דמותו של יהושע בתורה

יהושע בן נון מנהיגם של ישראל אחרי משה וכובש כנען היה בן שבט אפרים. שמו שהיה הושע הוסב ע"י משה ליהושע. יהושע היה מנעוריו תלמידו הנאמן של משה ולבסוף נתמנה על ידו עפ"י הוראת ה' ליורשו. התורה מכנה אותו "משרת משה". "ויען יהושע בן נון משרת משה מבחרי" (במדבר יא כח). בתואר זה משרת משה פותח ספרנו (יהושע א, א). כוונת המילה משרת-עוזר בהנהגת העם. יהושע איננו מש מאהל רבו (שמות לג יא). הוא מלא רוח חכמה (דברים לד י).

יהושע היה נביא. התורה אומרת "איש אשר רוח בו" (במדבר כז יח). דמותו כפי שהיא מיוצגת במקרא היא מזיגה של מנהיג צבאי ומנהיג נבואי. כבר בימי נעוריו פיקד על מלחמת עמלק.

יהושע נמנה עם שנים עשר המרגלים, אך הוא וכלב נבדלו מהאחרים בכך שלא הוציאו דיבת הארץ.

עיקר ייעודו היה כיבוש הארץ והנחלתה.

יהושע השני בשלשלת הקבלה והמסורת, שכן משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים (אבות א, א).

עבודה בכתב

מיינו את הנושאים הבאים לפי פסוקים.

הנושאים: שמו הוסב ליהושע.

יהושע היה משרת משה.

יהושע נתמנה ליורשו של משה עפ"י הוראת ה'.

יהושע פיקד על מלחמת עמלק.

יהושע נמנה עם שנים עשר המרגלים.

עיקר ייעודו כיבוש הארץ והנחלתה.

הפסוקים: במד' כז יח-כג; דבר' לד ט; במד' יג יז; שמ' יז ח-יג; דבר' לא ג-ח; במד' לד יז; דבר' לא כג; דבר' א לח; שמ' כד יג; במד' יג ח; במד' יד ו-י; שמ' לג יא; במד' יא כח; דבר' ג כא-כב; דבר' ג כח; דבר' לא ב-ג.

שמו הוסב ליהושע

"אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה ליהושע בן נון יהושע" (במד' יג יז).

יהושע היה משרת משה

"ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלוקים" (שמות כד יג).

"ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו, ושב אל המחנה, ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל" (שמ' לג יא).

"ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו" (במד' יא כח).

יהושע נתמנה ליורשו של משה עפ"י הוראת ה'.

"ויאמר ה' אל משה: קח לך את יהושע בן נון, איש אשר רוח בו, וסמכת את ידך עליו. והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתו אתו לעיניהם, ונתתה מהודך עליו, למען ישמעו כל עדת בני ישראל. ולפני אלעזר הכהן יעמד, ושאל לו במשפט האורים לפני ה', על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה. ויעש משה כאשר צוה ה' אתו, ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה, ויסמך את ידיו עליו ויצוהו, כאשר דבר ה' ביד משה" (במד' כז יח-כג).

"ויהושע בן נון מלא חכמה, כי סמך משה את ידיו עליו, וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה ה' את משה" (דבר' לד ט).

יהושע פיקד על מלחמת עמלק

"ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. ויאמר משה אל יהושע : בחר לנו אנשים, וצא הלחם בעמלק. מחר אנכי נצב על ראש הגבעה, ומטה האלקים בידי. ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק. ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה. והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. וידי משה כבדים, ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, ואהרן וחור תמכו בידיו, מזה אחד ומזה אחד, ויהי ידיו אמונה עד בא השמש, ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב" (שמ' יז ח-יג).

יהושע נמנה עם שנים עשר המרגלים

"למטה אפרים הושע בן נון" (במד' יג ח).

"ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם, ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר : הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד. אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו, ארץ אשר היא זבת חלב ודבש, אך בה' אל תמרדו, ואתם אל תיראו את עם הארץ, כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו, אל תיראם. ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים, וכבוד ה' נראה באהל מועד אל כל בני ישראל" (במד' יד ו-י).

עיקר ייעודו כיבוש הארץ והנחלתה

"וידבר ה' אל משה לאמר : אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון" (במד' לד יז).
"יהושע בן נון העומד לפניך הוא יבוא שמה אותו חזק כי הוא ינחילנה את ישראל" (דבר' א לח).

"את יהושע צויתי בעת ההיא לאמר : עיניך הראת את כל אשר עשה ה' אלוקיםכם לשני המלכים האלה, כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עובר שמה. לא תיראום, כי ה' אלקיכם הוא הנלחם לכם" (דבר' ג כא-כב).
"וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו, כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה" (דבר' ג כח).

"ויאמר אליהם : בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, לא אוכל עוד לצאת ולבוא, וה' אמר אלי: לא תעבר את הירדן הזה. ה' אלקיך הוא עבר לפניך, הוא ישמיד את הגויים האלה מלפניך וירשתם, יהושע הוא עבר לפניך כאשר דבר ה'. ועשה ה' להם כאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי האמרי ולארצם, אשר השמיד אתם, ונתנם ה' לפניכם, ועשיתם להם ככל המצוה אשר צויתי אתכם. חזקו ואמצו, אל תיראו ואל תערצו מפניהם, כי ה' אלקיך הוא ההלך עמך, לא ירפך ולא יעזבך. ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל: חזק ואמץ, כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבתם לתת להם, ואתה תנחילנה אותם. וה' הוא ההלך לפניך, הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך, לא תירא ולא תחת" (דבר' לא, ב-ח).

"ויצו את יהושע בן נון ויאמר : חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך" (דבר' לא כג).